

VOĐENJE I ANIMIRANJE U FRANJEVAČKOM SVJETOVNOM REDU

*VIII. nacionalni seminar za formaciju
Zagreb-Vrhovec, 4. ožujka 2017.*

Fra Milan Krišto, OFM

UVOD

Nakon XIV. generalnog i VI. izbornog kapitula Franjevačkoga svjetovnog reda 2014. g., te poslije XVI. redovnog i VI. izbornog kapitula Hrvatskoga nacionalnog bratstva OFS-a 2016. na kojem je uslijedio poticaj generalnog ministra br. Tibora Kausera na ovu temu, pokušat ćemo u nekoliko vidova razmišljati koja je uloga vođenja i animiranja u bratstvu Franjevačkoga svjetovnog reda, uzimajući konkretne prilike u kojima se nalaze naša bratstva svih razina u Hrvatskoj.

Ponajprije treba spomenuti kako se još uvijek nalazimo u „prijelaznom razdoblju“, a pod tim smatram vrijeme potvrde obnovljenoga *Pravila OFS-a* (1978.), zatim *Obrednika OFS-a* (1988.), te obnovljenih *Generalnih konstitucija OFS* (konačno odobrenje 2000.), i stvarnog prenošenja duha tih dokumenata u život naših bratstava svih razina. Iskustvo često pokazuje početni otpor bar u nekim vidovima, do polaganog zaživljavanja onoga čime Crkva poziva svoje vjernike nekom svojom obnovom.

Možda nas ovo može i obeshrabriti, ali život Crkve u duhu obnove često pokazuje kako je potrebno i vremena da nešto zaživi, jer se u suprotnom bilo koja vrsta obnove može činiti nametnutom, a odmah time i nepotrebnom.

Govoreći o dokumentima Franjevačkoga svjetovnog reda treba još samo spomenuti kako, po svojoj naravi ovo bratstvo „jest u Crkvi javno udruženje“¹ i „u Franjevačkoj obitelji od samih početaka ima svoje mjesto“². Ove dvije stvarnosti nam govore kako s dokumentima Franjevačkoga svjetovnog reda osim samih njezinih članova trebaju biti upoznati i sami pastiri Crkve, a tako i pripadnici Prvoga franjevačkog reda i Trećega samostanskog reda sv. Franje kojima je povjerena pastoralna briga i duhovna asistencija. Iz svega rečenoga proizlazi da na ovo sadašnje „prijelazno razdoblje“ utječe informiranje i formiranje svih do sada nabrojenih naslova kao članova Crkve. U suprotnom se mogu događati mnoge nejasnoće, kao i veće poteškoće.

1. FRANJEVAČKI SVJETOVNI RED JE RED U CRKVI

1.1. Nasljedovati Franju Asiškoga u Crkvi

Najvažnije mjesto iz kojega uvijek trebamo promatrati bratstvo Franjevačkoga svjetovnog reda jest Crkva. Naime, danas postoje ljudi koji simpatiziraju Franju Asiškoga i oduševljavaju se njegovom jednostavnošću, ljubavi prema prirodi i okolišu, čak im je simpatičan i kao pjesnik, ili time što je želio biti slobodan od svega što posjeduje, ali ga ne

¹ Usp. *Generalne konstitucije* (dalje: *GK OFS-a*) 1,5.

² *Isto* 1,3.

vide i ne nasljeđuju kao sina Crkve, što je za Franju bilo jako važno. U svojim spisima često spominje da želi bi vjeran majci Crkvi i da to traži od svoje braće.

1.2. Pripadnost vjernika laika Crkvi

Nakon II. vatikanskog koncila Crkva je 1987. g. posvetila VII. redovnu Biskupsku sinodu vjernicima laicima na temu *Poziv i poslanje vjernika laika u Crkvi i u svijetu*. Smatram to važnim osobito stoga što će godinu kasnije papa Ivan Pavao II. objaviti svoju postsinodalu apostolsku pobudnicu *Christifideles laici (Kristovi vjernici laici)* u kojoj gotovo na samom početku donosi sljedeće: „Samo unutar otajstva Crkve kao otajstva zajedništva otkriva se 'identitet' vjernika laika, njihovo izvorno dostojanstvo. I samo unutar tog dostojanstva moguće je definirati njihov poziv i njihovo poslanje u Crkvi i svijetu.“³

Ovo nam može pomoći kako bismo bolje prihvatili samu narav braće i sestara u Franjevačkome svjetovnom redu. Jedna od bitnih karakteristika za samoga Franju Asiškoga bila je crkvenost. On se prepoznaje kao sin Crkve i želi da njegov Red ima kardinala protektora koji će „bdjeti“ nad njihovim načinom života⁴. Iz toga proizlazi da braća i sestre Franjevačkog svjetovnog redu u svojim poteškoćama smiju „pitati“ Crkvu. Jedan od načina kako Crkva brine za ovaj Red ostvaruje se i kroz tzv. više vodstvo („altius moderamen“), kojim je Crkva „dala povlasticu da kao prve odgovorne za svoju duhovnu i pastoralnu skrb imaju više poglavare Prvoga franjevačkog reda i Trećega samostanskog reda sv. Franje“⁵.

Za ovaj dio možda bi završno bilo dovoljno reći kako način života Franje iz Asiza, a osobito njegovo nasljedovanje, nije moguće razumjeti bez Franjinog odnosa prema Crkvi. Tako je i s bratstvom OFS-a; sve poteškoće, ali i nastojanja za novim poticajima, nadahnućima i djelovanjima treba uvijek vidjeti kao djelo Crkve. Upravo će to biti i najvažniji vid animiranja bratstva na svim njegovim razinama.

2. SADAŠNJI TRENUTAK REDA

Kako bismo mogli biti što konkretniji u ovoj temi sagledajmo sadašnje stanje u bratstvu OFS-a. Ponekad je ovo presudan korak koji možda smijemo nazvati „franjevački“, jer kao braća i sestre od pokore možemo biti samo ako smo na putu obraćenja, a u ovom slučaju to bi značilo trajno preispitivanje i popravljavanje. Iz toga je vidljivo koliko je osobit trenutak pogledati sadašnjost i konstatirati trenutak u kojem živimo. Prije dvije godine slavljen je XIV. generalni kapitul OFS-a pod nazivom „Kako upravljati Redom kao što je OFS na svim njegovim razinama“. Neka nam radni dokument koji je pripravljen s mnogo truda i velikog iskustva dade uvid u sadašnji trenutak života Reda.

Treća cjelina radnog dokumenta spomenutoga kapitula nosi naslov *Ključni problemi* i spominje probleme koji priječe da se Red u potpunosti razvije u ono što bi trebao biti. Ovdje se govori da trenutno stanje Reda, unatoč velikim pomacima postignutim posljednjih godina, obilježavaju četiri osnovna problema.

³ IVAN PAVAO II., *Apostolska pobudnica o pozivu i poslanju laika u Crkvi i u svijetu*, *Christifideles laici*, (dalje: CL) 8.

⁴ Usp. IČel 100.

⁵ *Statut za duhovnu i pastoralnu asistenciju OFS-u* - Uvod, Biblioteka Brat Franjo, Dokumenti 53, Zagreb, 2010., str. 9.

1. Nedostatak razumijevanja i svijesti o obvezi preuzetoj našim zavjetovanjem da ćemo potpuno odgovoriti na Božji poziv upućen nama. Posljedica je to neadekvatne formacije.
2. Nedostatak volje mnogih naših članova da započnu ozbiljan put obraćenja.
3. Duboko nepoznavanje Svetoga pisma, spisa svetog Franje, temeljnih tekstova franjevačke duhovnosti, Pravila OFS-a, Generalnih konstitucija, Obrednika...
4. Izostanak ili/i nedostatna provedba organizacijskih struktura i projekata Reda, sukladnih njegovoj naravi, a koji bi omogućili zadovoljavajući razvoj duhovnosti i apostolata.⁶

Primijetimo kako su sve ove teme isprepletene te se uzajamno određuju i utječu jedna na drugu, tako da bi se osnovni problemi mogli staviti u dva temeljna poglavlja, a to su nedostatak obraćenja i neupućenost. Kao zaključak ovdje se nameće kako formacija igra ključnu ulogu.

Isti radni dokument nešto kasnije u 5. poglavlju spominje *neke konkretne probleme* s kojima se susreće Franjevački svjetovni red kao bratstvo u upravljanju. Ovdje ih samo kratko nabrajam:

- Nedostatak kolegijalnosti i autokracija ministara.
- Kroničan nedostatak financijskih sredstava.
- Iscrpljujuće opterećenje poslovima na premali broj osoba.
- Nedostatna uključenost članova koji nisu izabrani za službe.
- Nedostatak trajnih struktura koje bi podupirale temeljne funkcije Reda koje zahtijevaju nužnu konzistentnost i kontinuitet.
- Nedostatak upućenih i dostupnih osoba.
- Nedostatak formacije za vodstvo i animiranje kod članova izabranih da vode bratstvo te za pripremanje budućih voditelja bratstva.
- Nedovoljni bratski i pastoralni pohodi te praćenje bratstava.
- Nedovoljna uključenost u strukture i dinamiku mjesnih crkava i opće Crkve.
- Nedovoljna interakcija i razumijevanje u suradnji s ostatkom Franjevačke obitelji.
- Nedostatak vertikalne i horizontalne komunikacije.
- Nedostatak razumijevanja naravi odnosa između Reda i Frame. Nedostatak interakcije i odgovornosti u odnosu prema Frami.⁷

Sada smo ponovili ono što vjerujem da smo svi obrađivali u svojim mjesnim bratstvima kako nam je i bilo zadano za mjesečni susret (skupštinu) za mjesec lipanj 2015. g. Imali smo prilike svi biti upoznati s ovim radnim dokumentom i pokušati vidjeti naše prilike u pojedinim bratstvima.

Budući da je naše Nacionalno vijeće imalo obvezu objediniti promišljanja, zaključke i prijedloge koji su proizašli kao plod rada sve braće i sestara našega Nacionalnoga bratstva donosim ovdje u kratkim crtama ono značajnije što je poslano na adresu Međunarodnog vijeća OFS-a. Smatram ovo vrlo važnim jer se ovdje radi o nama i sve ovo nabrojeno

⁶ Usp. Benedetto Lino i Tibor Kauser, *Kako upravljati Redom kao što je OFS na svim njegovim razinama*, 3. Ključni problemi, Pripremni dokument za XIV. generalni kapitul OFS-a, 2014.

⁷ Isto, 5. *Neki konkretni problemi*.

iznjedrilo je naše Nacionalno bratstvo. Najprije se spominju sljedeće poteškoće u našem Nacionalnom bratstvu:

- potreba izgrađivanja veće svijesti odgovornosti prema bratstvu;
- istovremeno pripadanje velikoga broja braće i sestara drugim zajednicama i pokretima u Crkvi pokraj OFS-a;
- nedovoljno poznavanje OFS-a i manjak svijesti o karizmi, identitetu, značenju zavjetovanja i mogućnostima djelovanja OFS-a u Crkvi i svijetu;
- problem loše formacije koja u nekim mjesnim bratstvima i u potpunosti izostaje;
- potreba uključivanja svih članova bratstva u aktivnosti;
- nedovoljna povezanost OFS-a i Frame, kao i nedovoljna suradnja s cjelokupnom Franjevačkom obitelji;
- snažnije razvijanje svijesti o potrebi i vrijednosti davanja doprinosa za potrebe OFS-a viših razina⁸.

U nastavku spomenutoga dopisa spominju se i neke sugestije za izradu Dokumenta za Generalni kapitul 2017. g., gdje naše Nacionalno vijeće piše kako je potrebna „detaljna izrada godišnjega financijskog plana za život bratstva i da se pritom moraju dobro obrazložiti, približiti i osvijestiti svoj braći i sestrama financijski projekti Reda za pomoć bratstvima u svijetu, u kojima svojim doprinosima i mi sudjelujemo, a koji mora biti dio toga godišnjeg financijskog plana. Nadalje, važno je i dalje neumorno raditi na kvalitetnoj početnoj i trajnoj formaciji, koja doprinosi našem rastu i svjedočenju franjevačke karizme i duhovnosti.“⁹

Ovime bismo zaokružili govor o poteškoćama i problemima sadašnjeg trenutka naših bratstava OFS-a.

3. SLUŽBA VOĐENJA BRATSTVA

Pravilo Franjevačkoga svjetovnog reda jednostavno donosi: „Svako bratstvo bilo koje razine animira i njime upravlja vijeće i ministar koje izabiru zavjetovana braća i sestre po Konstitucijama¹⁰. Znači, iskustvo Crkve i povjerenje prema bratstvu OFS govori da je moguće da Redom u Crkvi kao što je OFS upravljaju sami njezini članovi izabrani za pojedine službe. Kad se govori o upravljanju svakako se misli na način kako se to čini u Crkvi, a on se očituje ponajprije kroz služenje braći i sestrama u bratstvu.

Očito poteškoće nastaju u našem tumačenju nekih prilika u kojima se nalazimo, te nam je stalno potrebno preispitivati naše viđenje stvari prema onome što Crkva pod tim misli, a koja s pravom očekuje življeno svjedočanstvo bratstva OFS-a.

3.1. U čemu je problem?

U svojem predavanju generalni ministar govori o potrebi obraćenja, što se također spominje i u dokumentu s Generalnog kapitula 2014. u smislu „nedostatka volje mnogih

⁸ Usp. Hrvatsko nacionalno bratstvo OFS-a, Nacionalno vijeće, *Zaključci i razmišljanja o dokumentu „Kako upravljati Redom kao što je OFS na svim njegovim razinama“*, 2015.

⁹ Isto.

¹⁰ *Pravilo OFS-a* 21.

članova da započnu ozbiljan put obraćenja“. Iz ovoga jasno proizlazi da smo se kao ljudi i vjernici „umorili“, što je i najčešća poteškoća u duhovnom rastu.

Pravilo jasno kaže da ovakav način života, kojega poznajemo pod nazivom 'pokornička braća i sestre', traži da članovi bratstva „svoj način mišljenja i djelovanja usklađuju s Kristovim po korjenitoj unutarnjoj promjeni koju samo Evanđelje naziva 'obraćenjem', a koje se – zbog ljudske slabosti – mora danomice ostvarivati“¹¹. Drugim riječima, ovaj oblik života traži stalnu volju za novim početkom. To je pretpostavka načina života kojega smo zavjetovali.

Promotrimo sada neke vidove službe upravljanja koji su nam dani u bratstvu Franjevačkoga svjetovnog reda.

3.2. Mjesno bratstvo

3.2.1. Slavlje kapitula mjesnih bratstava

Priručnik za slavlje kapitula u bratstvu OFS-a govori da „se kapitul uvijek treba slaviti u stavu obraćenja, budući da se, prema Pravilu, traži sve veća savršenost života u bratstvu. Na kapitolu se moraju odbaciti osobni interesi i ambicije za vlašću. Sve što se čini, treba se činiti po primjeru Isusa Krista, u duhu služenja“¹². *Statut Hrvatskoga nacionalnog bratstva OFS-a* kaže da se „bratstvo okupljeno na kapitul bavi sadržajima koji se tiču njegova života i organizacije (usp. *GK OFS-a* 49,2) i ima izbornu vlast i vlast odlučivanja, uzimajući u obzir odredbe upravnih tijela viših razina. Neka se održi najmanje dvaput godišnje.“¹³

Treba vidjeti prema spomenutim odredbama kakva je stvarna situacija u našim bratstvima i koliko se takav kapitul razlikuje od naših susreta – „skupština“. S druge strane daje se naslutiti koliko ni samo vijeće, a još manje ministar, ne mogu raditi stvari na svoju ruku ili donositi neke važne odluke, a da nisu pitali vlastito bratstvo.

3.2.2. Izborni kapitul

Druga važna, a često i presudna stvarnost za bratstvo u vremenskom periodu od tri godine, su izborni kapitul. Nerijetko se na izbornim kapitulima može susresti tužna činjenica neprihvatanja službi, što je znak nepripremljenosti jednoga bratstva ili formacije koja nije dobro provedena. Nadalje, tu je često vidljiva i druga velika poteškoća; kada na samom izbornom kapitolu pojedina braća i sestre postaju „stalni“ kandidati dok ih bratstvo ne izabere. Ovo je također samo odraz simpatiziranja pojedinaca, jer je nemoguće da jedna te ista osoba može biti prepoznata i kandidirana kao kompetentna osoba za službu i ministra i doministra i voditelja formacije i blagajnika, pa čak i tajnika. Ovo je, nažalost, znak jedne velike nezrelosti, ali i nezainteresiranosti ostalih članova bratstva da sudjeluju po primljenim službama u životu bratstava. Ne smije se dopustiti da izbori prođu na brzinu i olako s ovakvim kandidaturama i prijedlozima, ako se u bratstvu želi prepoznati i izabrati kvalitetno vijeće za naredno troljeće.

Dokument *Priručnik za slavlje kapitula u bratstvu OFS-a* u vezi izbora u pojedinom bratstvu spominje sljedeće: „Analizirajući probleme, moguće je utvrditi karakteristike osobe

¹¹ *Pravilo OFS-a* 7.

¹² Predsjedništvo MVOFS-a, *Priručnik za slavlje kapitula u bratstvu OFS-a*; 2.1. *Slavljeničko obilježje kapitula bratstva OFS-a*, Rim, 26. travnja 2008. (dalje: *Priručnik za slavlje kapitula*)

¹³ Usp. *Statut Hrvatskoga nacionalnog bratstva Franjevačkoga svjetovnog reda* (dalje: *Statut OFS-a*) čl. 9,1.

koja je sposobna poticati rast bratstva i najučinkovitije rješavati njegove poteškoće. Izvještaj ministra koji završava službu te komentari sudionika bitni su za izbor osoba koje su najprikladnije za 'animiranje i vođenje' bratstva. Što se tiče izbora, bitno je istaknuti da se ne glasuje za one 'koji to zaslužuju', niti bi koga trebalo nagrađivati nudeći njemu/njoj službu; osobne simpatije ili antipatije moraju se ostaviti po strani¹⁴.

Ovi savjeti naravno vrijede i za izborne kapitule i ostalih viših razina kako donosi spomenuti Dokument.

3.2.3. *Vijeće mjesnoga bratstva*

Službu vođenja bratstva vrši vijeće i ministar za što se posebno sazivaju sjednice vijeća i to najmanje „jedanput u dva mjeseca“¹⁵. Ponovno bi bilo dobro imati samo povratnu informaciju kakvo je stvarno stanje rada mjesnih bratstava.

Vijeće mjesnog bratstva ima vlast odlučivanja o primanju u *vrijeme uvođenja* na temelju kandidatove molbe u OFS¹⁶. Osim što je važno ponovno si posvijestiti da su braća i sestre dar koji nam Gospodin daje kako je i sam Franjo Asiški govorio u svojoj Oporuci, ipak odgovornost u odlučivanju ostaje na samome bratstvu i vijeću mjesnoga bratstva. U ovoj službi nismo pozvani sve primiti u Red i na taj način stvoriti još veći nered u bratstvu. Možda je dobro spomenuti kako je bratstvo OFS-a način života, opredjeljenje, te nije dobro primati odrasle osobe odmah nakon krštenja, kao i tek novoobraćene osobe, jer im najčešće još treba vremena kako bi poprimili kršćanski mentalitet u svojim stavovima i načinu života. Jednako tako trebalo bi zauzeti oprezniji stav prema osobama koje su civilno raskinule ženidbu ili su pokrenule postupak ništavnosti kršćanske ženidbe. Iskustvo pokazuje da je potrebno pričekati stvarni završetak ovoga postupka, te onda pristupiti eventualnim razgovorima o primanju u bratstvo. Prema *Generalnim konstitucijama OFS-a* „vrijeme uvođenja jest razdoblje pripreme za vrijeme prave i istinske formacije, a služi za raspoznavanje poziva i uzajamno upoznavanje bratstva i aspiranta“¹⁷. Ovdje se govori o zvanju koje postaje način života, a ne o tome da netko mora biti član bratstva. Zato su potrebni konkretniji razgovori o tome s obzirom na sposobnosti kandidata (npr. psihička bolest i sl.), koje mogu zapriječiti nekoga da bude primljen u bratstvo. Naime, Franju Asiškoga može se voljeti ili nasljedovati i na mnoge druge načine, a ne samo kroz bratstvo OFS-a. Ako se ne reagira na vrijeme, u takvom slučaju kasnije se uspostave veliki problemi.

Sljedeći trenutak u razdoblju formacije gdje vijeće mjesnog bratstva treba donijeti odluku jest primanje u Red. Nakon svoje sjednice i odluke vijeće mjesnog bratstva treba dati službeni odgovor kandidatu i priopćenje bratstvu¹⁸. Na taj način se ostvaruje uzajamnost vijeća prema bratstvu čiji članovi su izabrali braću i sestre u vijeću, a s druge strane onemogućuju se rane priče i kriva tumačenja zašto netko nije primljen.

Odluka o pripuštanju zavjetovanju pripada također u odgovornost upravljanja. Ova odluka izražava se tajnim glasovanjem na sjednici vijeća, a ponovno očituje odgovorom kandidatu i obavijesti samome bratstvu¹⁹. Potrebno je poslušati ovu odredbu i pristupiti

¹⁴ *Priručnik za slavlje kapitula, 2.3. Izborni kapitul.*

¹⁵ *Statut OFS-a* čl. 10,4.

¹⁶ Usp. Isto, 15,1; *GK OFS-a* 38,1.

¹⁷ *GK OFS-a* 38,1.

¹⁸ Usp. Isto, 39,3.

¹⁹ Usp. Isto, 41,1.

tajnom glasovanju kako bi se ponovno izbjegla govorkanja ili stvorile predrasude o nekim članovima vijeća. Odluka je uvijek stvar savjesti osobe koja je u vijeću.

Konačno služba upravljanja prema *Generalnim konstitucijama* očituje se i u slučajevima potrebe prijelaza braće i sestara u drugo bratstvo²⁰, kao i u poteškoćama koje mogu rezultirati privremenim mjerama²¹ ili konačnim odlukama²².

3.3. Područno bratstvo

3.3.1. Područni kapitul

Vrlo je važno podsjetiti da je *Statutom Hrvatskoga nacionalnog bratstva* određeno kako su na razini područja „upravna tijela područnog bratstva područni kapitul i područno vijeće sa svojim područnim ministrom“²³, a prema *Generalnim konstitucijama* „područni kapitul jest predstavničko tijelo svih bratstava koja postoje u okviru jednog područnog bratstva s izbornom vlašću i vlašću odlučivanja“²⁴. Iz ovoga proizlazi kako je područni kapitul povlašten trenutak upravljanja u smislu donošenja nekih odluka.

Zadržimo se samo kratko na slavlju kapitula, gdje iskustvo pokazuje nedovoljno poznavanje svega onoga što izvire iz snage zajedništva jednoga kapitula. Vjerujem da će se stvari umnogome poboljšati kada se bude iskristalizirala uloga mjesnih duhovnih asistenata na područnom kapitolu, što se također očituje kao jedan problem. Ovdje je često riječ o neformiranosti duhovnih asistenata, ali ponekad i o nesnalaženju onih koji pripremaju slavlje kapitula jednoga područnog bratstva.

3.3.2. Konferencija područnih duhovnih asistenata

Slavlje kapitula svakako je prilika susreta mjesnih duhovnih asistenata s dotičnom konferencijom područnih duhovnih asistenata, koja još uvijek nažalost ne postoji u svim našim područnim bratstvima. Spominjem također tako važan rad iste konferencije koji treba biti zaseban od rada područnog vijeća. To je trenutak brige za duhovne asistente, njihovu formaciju i uključivanje u rad jednoga područnog bratstva. Možda je to tek jedan razlog sadašnje velike nezainteresiranosti duhovnih asistenata. Ovdje kao da se šalje poruka iz koje se može iščitati osjećaj nametanja nekih obveza za koje redovito većina asistenata nije ni spremna. Iz svega rečenoga gotovo je jasno da se ne može u pravom smislu riječi ostvariti povlašten trenutak slavlja područnog kapitula dok se ne poslože i objasne uloge i obveze na područnom kapitolu.

3.4. Nacionalno bratstvo

3.4.1. Slavlje nacionalnog kapitula

²⁰ Usp. Isto, 55.

²¹ Usp. Isto, 56-57.

²² Usp. Isto, 58.

²³ *Statut OFS-a* čl. 23,2.

²⁴ *GK OFS-a* 64.

Za nacionalnu razinu u *Statutu Hrvatskoga nacionalnog bratstva* stoji da Nacionalni kapitul ima zakonodavnu vlast, vlast odlučivanja i izbornu vlast²⁵. Jednako tako ovdje se govori o mogućoj suspenziji bratstava²⁶, kao i o utruću bratstva²⁷.

Vlast upravljanja ovdje doseže najveću odgovornost u okviru jednoga nacionalnog bratstva, što je po sebi i razumljivo, jer Nacionalni kapitul, a kasnije i Nacionalno vijeće ili Nacionalni izvršni odbor trebaju odobriti pojedine dokumente ili dati smjernice za rad čitavoga nacionalnog bratstva.

Upravljanje se vrši i u slučajevima kada je potrebno tumačiti pojedine nejasnoće koje nastanu na nižim razinama, osobito ako mjesna razina nezadovoljna odgovorom razine svoga područnog bratstva piše utok na nacionalnu razinu.

I na kraju nacionalna razina ima poslanje predsjedanja izbornim kapitulima pojedinih područnih bratstava, što uključuje vlast upravljanja.

4. SLUŽBA ANIMIRANJA BRATSTVA

U usporedbi sa službom upravljanja pokušajmo sada vidjeti koje su mogućnosti animiranja bratstva OFS-a. Započnimo s mjesnom razinom gdje se odvija pravi život bratstva jer je „ono osnovna stanica cijeloga Reda i vidljivi znak Crkve koja je zajednica ljubavi“²⁸.

4.1. Mjesno bratstvo

4.1.1. Susreti bratstva (mjesečne skupštine)

Temeljni oblik animacije koji je potrebno pripremiti na najbolji mogući način jesu susreti bratstva, koji su se nekada nazivali „mjesečne skupštine“²⁹. Obnovljeno *Pravilo OFS-a* govori o jednom novom stavu prema sastajanju svojih članova. Nakana je: „za jačanje zajedništva među članovima neka vijeće priređuje povremene skupštine i česte susrete...“³⁰ Možda nije na odmet reći, kako je prema mogućim modelima sastajanja bratstva (skupština) koji nam se iz iskustva s međunarodne razine predlažu u *Priručniku za duhovnu i pastoralnu asistenciju OFS-u i Frami*, da susreti budu povezani s euharistijskim slavljem, koje može uključivati euharistiju u dotičnoj župi, ali i vlastito euharistijsko slavlje³¹. Kao da nam ponekad nedostaje osjećaj da sada moje mjesno bratstvo slavi otajstvo euharistije po kojem dobivamo snagu za daljnja poslanja kao pojedinci, a tek onda i kao bratstvo. Ako Crkva živi od euharistije, onda je potrebno da bar u ovakvim posebnim prilikama bratstvo slavi euharistiju. Ako nije moguće vezati euharistiju npr. uz svaki mjesečni susret, isti *Priručnik* predviđa onda Službu riječi ili molitvu časoslova. Svakako se bratstvu daje mogućnost izbora kako je najbolje u tadašnjem trenutku okupiti i animirati braću i sestre. Ono što je bitno jest da je to zadaća vijeća koje animira susretanja bratstva.

²⁵ Usp. *Statut OFS-a* čl. 30,1.

²⁶ Usp. Isto, 40,1.

²⁷ Usp. Isto, 41,2.

²⁸ *Pravilo OFS-a* 22.

²⁹ Usp. *Konstitucije Trećeg svjetovnog reda sv. Franje Asiškoga* iz 1957., čl. 63.-64.

³⁰ *Pravilo OFS-a* 24.

³¹ Usp. Konferencija generalnih asistenata OFS-a, *Priručnik za duhovnu i pastoralnu asistenciju OFS-u i Frami*, Biblioteka Brat Franjo, Zagreb, 2007., str. 178.-182.

4.1.2. *Formacija u bratstvu*

Jedna od bitnih stvari koja se spominje u spomenutom dopisu našega Nacionalnog vijeća međunarodnoj razini je „problem loše formacije koja u nekim mjesnim bratstvima i u potpunosti izostaje“. Sve što slijedi nakon toga može biti samo normalan slijed događaja. Ako se dovoljno ne upoznamo s onim što je naš identitet kao članova bratstva, onda smo u velikoj opasnosti da ćemo si sami tumačiti što je važno ili sporedno u životu našega bratstva. Tako se događaju mnoge poteškoće, od „problema s institucijom koja traži nekakve papire, izvješća“, pa sve do mogućih izbora „koje možemo i samo obaviti, a ne da nam netko dolazi pametovati“. Na taj način je nemoguće voditi jedno bratstvo u kojem svatko određuje neka svoja pravila pa Franjevački svjetovni red postaje mjesto za hodočašća, razne oblike molitvenih zajednica ili jednostavno mjesto gdje ću biti dok mi se bude sviđalo. Moguće je, nažalost, i samoga sv. Franju prikazati kao pjesnika koji je trčao po livadama, samo se molio, živio oblik slobode u kojem mu nije trebalo poslušnosti Crkvi i odgovornosti za društvo.

Trajna formacija obvezna je za sve članove bratstva i to kroz čitav njihov život, jer je to jedna od obveza činom zavjetovanja. Potrebno je pratiti nauk Crkve i uvijek iznova produbljivati način života prema dokumentima Reda. U svome pismu *Poziv i poslanje franjevačkih vjernika laika u Crkvi i u svijetu* povodom 700. obljetnice Pravila Nikole IV. četvorica generalnih ministara Franjevačke obitelji 1989. donose „dva važna načela koja po njima jamče solidnu formaciju:

- *Pravilo*: kao „sinteza Evandjelja“ ovjerovljena iskustvom sv. Franje i njegovih svjetovnih nasljedovatelja. Ono mora biti prvo središte formacije.
- snaga poziva *Pravila* „da se pođe od Evandjelja životu, i od života Evandjelju“: ta stalna osmoza konkretno ovjerovljuje svako opredjeljenje franjevačkih svjetovnjaka kao i njihovih asistenata, te im pomaže da budu pažljivi na „znakove vremena“ i raznolike kulture.“³²

Nama su od velike pomoći teme koje nam posljednjih godina priređuje Nacionalno vijeće sa svojim Povjerenstvom za formaciju, jer na taj način mjesečni susreti bratstva imaju jednu nit vodilju formativnog oblika. Prema ovim načelima generalnih ministara nikada nećemo pogriješiti ako na susretima bratstva uzimamo neku temu vezanu uz *Pravilo* i pokušamo je staviti pred braću i sestre u bratstvu kao poticaj za razmišljanje ili rad u skupinama.

Druga tema koju spominju generalni ministri, a koju se više puta može čuti i u naše vrijeme, jest paziti na „znakove vremena“ u kojemu živimo. Ova natuknica nam pomaže kako se ne bismo ponašali nezainteresirano za aktualne teme vremena u kojemu živimo. Velika napast je da nam se može učiniti da baš i ne trebamo djelovati u svijetu već samo moliti.

4.1.3. *Istovremena pripadnost*

Slijedeća stvar koju je uvidjelo naše Nacionalno vijeće te izvijestilo međunarodnu razinu s jednom gotovo redovitom poteškoćom jest „istovremeno pripadanje velikoga broja

³² Pismo četvorice generalnih ministara Franjevačke obitelji: *Poziv i poslanje franjevačkih vjernika laika u Crkvi i u svijetu*, 51 d) Franjevačka formacija, Rim, 18. kolovoza 1989.

braće i sestara drugim zajednicama i pokretima u Crkvi pokraj OFS-a“. Ovo bi nam trebao biti veliki znak kako nešto nije u redu s primljenom formacijom u bratstvima.

U svojem predavanju na XVIII. teološko-pastoralnom tjednu u Zagrebu 2008. g., koji je bio posvećen crkvenim pokretima o. Jakov Mamić, OCD, piše slijedeće: „Vjernost nekog pokreta izvornoj milosti ostaje jamstvom komunije i kontinuiteta primljenog dara. Treba izbjegavati svaštarenje koje se pokazuje u lutanju nekih osoba od jednog iskustva na drugo, a da se ni u jednom ne ukorijene. Ne mogu se istodobno živjeti različita religiozna iskustva i različite zahtjevne aktivnosti. Nameće se izbor. Važno je živjeti jednu, onu koja odgovara volji Božjoj, a koja bi mogla biti 'zvanje u pozivu', putem komunije, otvoriti se cijeloj Crkvi i posve se zauzeti za evanđelje.“³³ Drugim riječima, biti prisutan na nekoliko mjesta polako upućuje na nezrelost osobe koja bježi od odgovornosti opredjeljenja za jedan pokret ili zajednicu.

Još je veći problem kada braća i sestre s istovremenom pripadnošću u više zajednica budu izabrani u vijeće ili na službu ministra. Ovdje bi dobro trebalo razmisliti kako pomoći toj braći i sestrama da naprave konačno opredjeljenje, a ne da tu svoju poteškoću i nestalnost donose u bratstvo te tako produbljuju svoju krizu.

4.1.4. *Animiranje neaktivnih članova*

Ovdje bih samo podsjetio na neobičnu situaciju naših bratstava kroz neaktivnu braću i sestre. Donosim kratku usporedbu koja stoji u dokumentu MVOFS-a *Postupanje prema neaktivnim članovima OFS-a* gdje se kaže: „Prije Koncila postojala je obveza sudjelovanja na „mjesečnom sastanku“, s određenom pravnom strogošću. Članak 153. Generalnih konstitucija iz 1957. propisuje: „Trećoreci koji su tri puta opomenuti, odbivši kroz tri godine opsluživati obaveze vlastite Trećemu redu, imajući na umu uvjete mjesta i vremena, neka ih provincijski povjerenik otpusti iz Reda.“ Krizom identiteta, koja zahvaća neka bratstva nakon Koncila, dolazi do određene tolerancije u pogledu izostajanja i nedovoljnog sudjelovanja u bratskom životu. Značajan broj braće i sestara se udaljava...“³⁴

Stav takve braće i sestara očito je tek jedan od mogućih odgovora da se nisu našli u bratstvu ili zato jer nitko nije za njih brinuo dok su bili u velikim krizama života. Moguće je čak da su zavjete položili jer im je to izgledalo kao da će se na neki način još više približiti Bogu. Ovo je svakako teško područje u kojem smo pozvani animirati pojedince i konkretno vidjeti kakva je sadašnja njihova situacija. Njih *Pravilo* naziva „članovima u poteškoćama“³⁵, a Predsjedništvo MVOFS-a u spomenutom dokumentu razrađuje postupak u takvim situacijama.

4.1.5. *Animiranje 'izolirane braća i sestara'*

U dokumentu Povjerenstva za formaciju MVOFS-a pod nazivom *Svjatovni franjevci izolirani od svojih mjesnih bratstava* navodi se sedam kategorija onih koji tu pripadaju zbog

³³ J. MAMIĆ – J. CASTELLANO, *Crkveni pokreti u svjetlu duhovog razlučivanja*, u: Bogoslovska smotra, 2 (2008.), Zagreb, 2008., str. 425.-426.

³⁴ Predsjedništvo MVOFS-a, *Postupanje prema neaktivnim članovima OFS-a*, Uvod, 2004.

³⁵ Usp. *Pravilo OFS-a* 23.

različitih životnih izolacija. To su: „bolest, posao, obitelj, velike udaljenosti, samotnjaštvo, specifične lokalne situacije i drugo“³⁶.

Ovo je jedno posebno područje gdje je potrebna animacija vijeća i ministra, ali uz pomoć cijeloga bratstva. Naime, možda je okolnost života takva da je u pitanju udaljenost i postoje načini da tek netko iz bratstva održi komunikaciju s dotičnim bratom ili sestrom, a ne član vijeća. Zbog ovakvih posebnih situacija bratstvo je izazvano da možda na jedan drugačiji način promisli o svojem djelovanju svjedočenjem bratske ljubavi koja će sigurno biti iskustvo obostrane radosti. U tome i jest posebnost franjevačkoga poziva; ići u susret drugome i uvijek tražiti načine da im se približimo.

4.1.6. *Doprinosi za bratstvo i bratstva viših razina*

Još jedna bitna sugestija koja se spominje u dopisu našega Nacionalnog vijeća međunarodnoj razini jest „detaljna izrada godišnjega financijskog plana za život bratstva i da se pritom moraju dobro obrazložiti, približiti i osvijestiti svoj braći i sestrama financijski projekti Reda za pomoć bratstvima u svijetu, u kojima svojim doprinosima i mi sudjelujemo, a koji mora biti dio toga godišnjeg financijskog plana“. Ovu temu dobili smo od Nacionalnog vijeća za obraditi na mjesečnom susretu bratstva (skupštini) za mjesec prosinac 2016., pa bi nam trebala biti još svježija ta „problematika“, a možda i reakcije pojedine braće i sestara u bratstvu.

Doprinosima za bratstvo izražavamo svoju pripadnost Redu. Ovdje smo možda na najnižim razinama svijesti. Budući da ovdje imamo još jako velikih poteškoća, očito će trebati vremena da vijeća i ministar animiraju članove bratstva, kako bi osjetili svoj identitet kroz brigu za vlastito bratstvo, a onda jednako tako u duhu crkvenosti i brigu za ostale više razine koje su dio strukture istoga Reda.

4.1.7. *Dokumentacija bratstva*

Može izgledati pomalo čudno govoriti kako je vijeću povjerena briga u osobi tajnika o arhivu i dokumentima bratstva. I ovdje kao bratstvo trebamo poslušati Crkvu i osjetiti se njezinim dijelom. Naime, kroz arhive, osobito ako pohranjujemo i prigodna predavanja, te dopise s viših razina, možemo nešto naučiti i ne ponavljati greške nekih ranijih generacija, te imati bolji uvid trenutnog djelovanja bratstva koje je danas drugačije. Arhivi nam mogu pomoći i da ne robujemo kako to uvijek mora biti kako je već godinama bio oblikovan neki susret, već da osjetimo razvijanje bratstva i djelovanje njezinih članova u novom vremenskom razdoblju.

4.2. **Područno bratstvo**

4.2.1. *Obavljanje bratskih pohoda*

Nešto što je posebnost viših razina od mjesne jest dužnost vršenja bratskih pohoda. U stvarnosti odmah može postati poteškoća jer se bratski pohod povezuje uz pastoralni, što se i savjetuje prema *GK OFS-a*³⁷, ali je potrebno dobro poznavati osobine bratskoga pohoda.

³⁶ Povjerenstvo za formaciju Predsjedništva MVOFS-a, *Svjatovni franjevci izolirani od svojih mjesnih bratstava*, 2004.

³⁷ Usp. *GK OFS-a* 93,4.

Bratski pohod je način brige područnoga vijeća za braću i sestre pojedinoga bratstva. To je najbolji način animiranja, koji u sebi ima i obvezu područnog vijeća kao vlastitoga poslanja. Već u samom razgovoru s članovima vijeća može se puno toga ustanoviti koliko se vijeće zaobilazi kod stvaranja nekih projekata u bratstvu ili je vijeće ono kroz koje prolazi svaki plan i program bratstva. Jednako tako može se vidjeti postoji li osnovno funkcioniranje Reda u dotičnom mjesnom bratstvu. Ovdje donosim tek neke teme.

- *Crkvenost* – na pohodu je potrebno utvrditi živi li bratstvo prisutnost u partikularnoj Crkvi. Osobito ako je u tome mjestu sjedište biskupije. Kakvi su odnosi s mjesnim ordinarijem bilo bi, vjerujem, kod Franje Asiškog prvo pitanje. Jednako tako, ako bratstvo djeluje pri franjevačkom samostanu koje nije župa; kakvi su odnosi sa župnikom, kao i s braćom franjevcima toga samostana. Nadalje, ako je bratstvo pri franjevačkom samostanu kojemu je ujedno povjerena i župna zajednica; pitam se koliko se članovi OFS-a uključuju u život i djelovanje župne zajednice. I na kraju, gdje bratstvo postoji uz župnu zajednicu gdje ne djeluju braća franjevci – kakvo je iskustvo djelovanja u takvoj župi.

Jednako tako može se vidjeti koliko je mjesno bratstvo uključeno u život Crkve na konkretne načine, osobito ako su pozivani na razini biskupije da se odazovu.

- *Formacija* – potrebno je vidjeti u čemu je problem ako u bratstvu nema novozavjetovanih 10 ili više godina. Kako se oblikuje početna formacija; raspravlja li vijeće, ministar i asistent i glasuju li prije odluke o zavjetovanju dotičnog kandidata. Nadalje, kakva je suradnja s područnim vijećem i kako se provode smjernice Nacionalnog vijeća i odluka o provedbi pojedinih tema za formaciju.

- *Duhovna asistencija* – animirati treba i odnos s duhovnim asistentom i uvidjeti u čemu su problemi, neslaganja ili nezainteresiranosti.

- *Arhiv bratstva* – uvidom u arhiv može se upotpuniti dojam koji je stečen na sjednici s vijećem mjesnoga bratstva i provjeriti stvarni život bratstva. Važno je vidjeti matične knjige i osobnike kao temeljni uvid u članove bratstva. Često je i ovdje potrebna animacija kako bi se samo vršila obveza koja je određena još od prijašnjeg bratskog pohoda.

- *Dopis o izvršenom pohodu* – nakon pohoda važno je sastaviti izvješće u kojem se može puno toga izreći u prilog animiranju i načinu upravljanja mjesnog bratstva, te dati konkretne zadatke koji bi pomogli da se neke stvari promijene u životu bratstva.

4.2.2. Osnivanje novih bratstava

U usporedbi s mjesnim bratstvima kada je potrebno razlučiti o kandidatu koji bi želio pristupiti u bratstvo, za Područno vijeće od velike važnosti je poznavanje dokumenata Reda.

Ovo može posebno doći do izražaja kod brige za osnivanje novoga bratstva. Prije svega, područno vijeće treba vidjeti kakve su stvarne prilike onih koji žele u nekom mjestu živjeti na način Franje Asiškoga i to onako kako je to određeno *Generalnim konstitucijama OFS-a*. Važno je kontaktirati već tada jednog od provincijalnih ministara koji bi u budućnosti

mogao dati duhovnu i pastoralnu skrb, jer bi se u suprotnom moglo dogoditi da on bude možda posljednji koji je saznao za osnivanje bratstva. Nadalje, u dokumentu Predsjedništva MVOFS-a pod nazivom *Osnivanje novog bratstva OFS-a* stoji kako „vijeće više razine traži od nadležnog višeg poglavara duhovnog asistenta da prati skupinu (*GK OFS-a* 88,1)³⁸, što treba također na vrijeme napraviti.

Kasnije, kod kanonskog ustanovljivanja bratstva, „ako je ustanovljenje bratstva izvan samostana ili crkve redovnika Prvog reda ili Trećega samostanskog reda, potrebna je pisana suglasnost mjesnog ordinarija, na temelju molbe nadležnog višeg poglavara, zajedno s ministrom vijeća više razine (*GK OFS-a* 46,1)³⁹, što također treba znati i ne zanemariti.

4.3. Nacionalno bratstvo

4.3.1. Bratski pohodi OFS-u i Frami

Vršenje bratskog pohoda je „privilegiran trenutak“ animiranja područnih bratstva. Ono što iskustvo pokazuje jest da pohod ne mora biti završen istoga dana, osobito ako se radi o nekoj složenoj situaciji.

Kao neka vrsta animiranja ovdje bi se mogla spomenuti i suradnja s provincijalnim ministrima koje, putem Konferencije nacionalnih duhovnih asistenata, treba uvijek informirati o stanju Reda i tako animirati za brigu duhovne i pastoralne skrbi.

Nemalu odgovornost u animaciji Nacionalno vijeće OFS-a ima i prema Nacionalnom bratstvu Franjevačke mladeži i to također u smislu bratskoga pohoda, što se pokazalo u nekim razdobljima čak i presudno za rast Frame. Naglašavam da je ovdje potrebno dobro poznavati dokumente koje je odobrilo Predsjedništvo MVOFS-a, poput *Uključivanje članova Franjevačke mladeži u Franjevački svjetovni red* iz 2008. g. i *Smjernice za bratsku animaciju* iz 2011. g.

5. ZAKLJUČAK

Na kraju smatram važnim još jednom ponoviti kako živimo još uvijek u „prijelaznom razdoblju“ za bratstva OFS-a, što znači da će trebati još dosta vremena kako bismo sami prihvatili identitet OFS-a i odobrene dokumente koje imamo na temelju iskustva međunarodne razine.

Neka nam u tom smislu bude poticaj Franjo Asiški kada je poticao svoju braću: „Započnimo, braćo, služiti Gospodinu Bogu jer do sada jedva da smo malo ili ništa napredovali.“⁴⁰

³⁸ Predsjedništvo MVOFS-a, *Osnivanje novog bratstva OFS-a, Duhovna asistencija*, 2002.

³⁹ Isto, *Kanonsko ustanovljenje*, str 3.

⁴⁰ *IČel* 103.